

Molnár Tamás (1921-2010)

„Azt tedd, amit a legjobb meggyőződésed diktál”

Elhunyt Molnár Tamás filozófus – Mezei Balázs nekrológja

Richmondi otthonában, a hírek szerint békésen, álmában hunyt el a 89 éves, Virginiában élő filozófus, Molnár Tamás július 20-án este. A kiváló gondolkodó a Columbia Egyetemen szerzett diplomát, majd 1967 után az Egyesült Államok több neves intézményében oktatott. A hazai egyetemek közül az ELTE és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem hallgatói követhették előadásait.

Thomas Steven Molnar (Molnár Tamás) 1921–2010

Nehéz megszólalni a hír hallatán, hogy Molnár Tamás magyar születésű amerikai filozófus, eszmetörténész és esszéista élete 90. évében eltávozott az élők sorából. A halál a virginiai Richmonddal szembe fordított városának kórházában érte. Molnár Tamás néhány éve költözött ebbe a városba korábbi, New Jersey-beli otthonából. A költözés oka előrehaladott ízületi betegsége volt, aminek következtében kerekesszékre kényszerült. Ez megakadályozta abban, hogy 2004 után is folytassa magyarországi látogatásait, majd abban is, hogy szeretett otthonában, a XIX. század végén épült, sokemeletes és soklépcsős, inkább várkastélyra emlékeztető kúriában élhessen tovább. A 2009 őszén tartott budapesti Molnár Tamás-konferencián szeretett volna személyesen megjelenni, végül meg kellett elégednie egy videóüzenet elküldésével.

Molnár Tamás Budapesten született 1921-ben, de iskoláit a család költözése miatt Nagyváradon, román nyelven végezte. Érett-ségjé egybeesett a visszacsatolással, ami sajátos következménnyel járt. Mivel nem volt az általános, középszintű magyar műveltség birtokában, nem tudott beiratkozni az ismét magyar nyelvű kolozsvári vagy a budapesti egyetemre. Ezért édesapja kereskedelmi kapcsolatain keresztül Belgiumba költözött, és ott kezdte el felsőbb tanulmányait a már jól megtanult francia nyelven. A háború végnapjaiban őt is, mint minden nem német vagy belga állampolgárt, a visszavonuló németek internálták, ezért Molnárnak közvetlen tapasztalata volt a dachau koncentrációs tábor utolsó idejének hétköznapijairól, amiről több alkalommal is élénken számolt be a jelen írás szerzőjének. Az örök nélküli, széthulló táborból előbb Brüsszelbe, majd Budapestre utazott, de szüleit már nem találta életben. Egy éven keresztül kalandos kereskedelmi tevékenységet folytatott Nyugat-Európában, míg végül a nyilvános felhívásnak engedve bevándorlási engedélyért folyamodott az Egyesült Államokba. 1950-ben doktorált a Columbia Egyetemen francia eszmetörténetből, majd különböző egyetemeken dogozott élete nagy részében francia irodalmat, történelmet és filozófiát tanítva.

Molnár Tamás az amerikai ókonzervativizmus három élő nagyságának egyikeként távozott közülünk. E jelentős személyek valamennyien magyar anyanyelvűek; Molnár mellett Lukács János (John Lukacs) és Kékes János (John Kekes). Ebben az ókonzervatív környezetben bőven találunk jelentős személyiségeket, mint amilyen Russell Kirk, Mircea Eliade, Leo Strauss vagy Eric Voegelin. E tudósok felfogása fontos kérdésekben különbözik, ám abban egyetértenek, hogy a konzervativizmusnak tartalmaznia kell az európai kultúra évezredeinek hagyományát, tanulságait, a klasszikus műveltséget, „a Bibliát és Homéroszt”. Ezen túlmenően a legjelentősebb teoretikusok, mint Voegelin vagy Strauss, erős filozófiai vonzódásokkal bírtak, míg Kékes a morálfilozófiában alkotta meg életművét. Tőlük eltérően Molnár az intézmény filozófusa volt. A spekulációtól némiképp idegenkedve, ám vonzódva a hagyományok megtartó erejéhez mindenkor az intézmény tartósságában, szabályozó jellegében, tradíciókövetésében, politikai szerepében bízott. Ezért is volt oly fontos számára az egyház, egyáltalán a tradicionális rend eszmeisége a köz- és nagypolitikában. A kereszténységben az integristákhoz vonzódott, a politikában a rendpárti államhoz, a gondolkodásban azokhoz, akik szellemesen küzdöttek a régi érvényességéért és az új, különösen az ideológiák visszaélésére sarkalló hatásai ellenében. Mindez személyes életében úgy tükröződött, hogy csak későn, több sikertelen kísérlet után találhatta meg élete hűségese párját, Ildikót, aki haláláig beszélgetett vele, kísérte szerteágazó utazásai során, és odaadón gondozta súlyosbodó betegségében.

Molnár Tamás hagyatékát és életművét értékelni az utókor feladata. Könyvei a nyugati világ legtöbb könyvtárában megtalálhatók angolul, franciául, magyarul, lengyelül, spanyolul, németül, horvátul s még néhány további nyelven. E könyvek egy része esztétörténeti, más része inkább az esszéirodalom része. Legjelentősebb alkotása véleményem szerint az 1961-ben megjelent *The Decline of the Intellectual* (Az értelmiség alkonya) című könyve, amivel jelentős visszhangot váltott ki. Nemzetközileg a legjelentősebb figyelmet Sartre: *Ideologue of Our Time* (Sartre, korunk ideológusa, 1969 és még több kiadás) című esszéje érte el, amelyet számos nyelvre lefordítottak. Molnár e könyvével lett a francia konzervatív körök befogadott alakja. Ebben az időszakban – az 1970-es és 80-as években – minden évben Franciaországban tartózkodott, illetve nyaranta spanyolországi hétvégi házában élt. Gondolkodása erre az időszakra teljességgel kifarrott; határozottan liberalizmusellenessé vált, ami magában foglalta a modern kultúra és filozófia kritikáját is. A hagyományok és hagyományoktól való eltérés problematikája foglalkoztatta, amit – másokat követően – a „gnoszticizmus” és az „utópizmus” kulcsfogalmaiban foglalt össze. Az 1990-es évektől sorozatban jelentek meg magyar nyelvű írásai, könyvei, aminek következtében 2000-ben megkapta az állami Széchenyi-díjat, illetve 2002-ben a Stephanus-díjat.

Számos hazai publikációjának köszönhetően Molnár az egyik legismertebb konzervatívnak számító gondolkodó lett idehaza. Írásait széles körben olvassák, könyveinek megjelentetése még ma is megbízható üzleti sikerrel kecsegtet. Molnár egyike lett a mai 30-as 40-es nemzedék nevelőinek, noha az akadémiai filozófiai életben kevésbé találhatta meg a helyét. Ez utóbbi oka nyilvánvalóan kritikus, sőt élesen elítélő viszonyulása a baloldali ideológiákhoz, amihez mind idehaza, mind másutt kisebbségi sors társul. Molnár azonban mindenkor büszkén vállalta ezt a minoritást. Igazának tudatában látogatta meg korának legjelentősebb személyiségeit – J. Maritaint, Ratzinger kardinálist (a későbbi XVI. Benedek pápát), Mircea Eliadét, Eric Voegelint, Nelson Mandelát és másokat –, és tanulmányozta életüket, felfogásukat. Sokakat ismert és sokan ismerték őt, ám mégsem vált tartósan egyik közösség ünnepeltjévé sem. Ha a tervek szerint hagyatéka hazakerül és megkezdődik intézményes feldolgozása, talán világossá válik, hogy az elmúlt évtizedek egyik legérdekesebb, legizgalmasabb, legtöbb helyen megfordult intellektuális utazójával van dolgunk, akinek anyanyelve magyar, tanulmányainak nyelve román, francia és angol, gondolkodása azonban élete jelentős részében franciául folyt, mint ezt több ízben is említette személyes beszélgetéseink során. A világot és önmagát franciául fogta fel és gondolta el, noha az angol mellett éppoly jól beszélt spanyolul, németül is. Ám Molnár Tamás magyarnak született, és igazi recepcióját tekintve, élete utolsó két évtizedében Magyarországon találta meg gondolkodásának legtermékenyebb talaját.

A halála előtti néhány hónapban lediktálta visszatekintését *Egy filozófus emlékezései* címen. A szöveg magyar fordítása folyamatban van; olvasása során egy dolgot biztosan megállapíthatunk: a XX. században aligha volt olyan jelentős magyar személyiség, aki ennyi helyen megfordult volna és ennyi vezető gondolkodóval, közéleti személlyel kapcsolatba lépett volna. Élete színességén, sőt kalandosságán túl talán csak életbölcssége volt megragadóbb. Mivel több mint húsz éven át voltam vele személyes, baráti viszonyban, elmondhatom, hogy egyes megjegyzései a politika és a kultúra kérdéseire nézve váratlan módon igazolódtak. Amikor 2002 körül arra panaszkodtam neki, hogy idehaza a másként gondolkodókat kiszorítják a művelődés világából, kis hallgatás után azt mondta: „Mindez győ-keresen megváltozik, mégpedig belátható időn belül. De nem szabad ezzel törődni, mert azt a változást is változás

követi majd. A legfontosabb, hogy azt tedd, amit a legjobb meggyőződésed diktál. Akkor nem fogsz csalódní.”

Ezt a mondatot őrzöm tőle mindmostanáig.

Tamás, Isten veled!

Mezei Balázs

* * *

A gondolkodás bátorsága

Molnár Tamás (Thomas S. Molnar) 1921-2010

Thomas Molnar neve az 1970-es elejétől mintegy másfél-két évtizeden át az Egyesült Államok és Franciaország konzervatív tájékozódásának egyik világítótornyaként fénylett. Angol, francia és spanyol nyelven kiadott könyveinek száma meghaladja a negyvenet; esszéi, tanulmányai, recenziói még nagyobb számban jelentek meg. Nevének említésére a tájékozottak azonnal az utópia, az ideológia, a baloldaliság éles kritikájára gondoltak, illetve sokat vitatott pesszimizmusára. Írásainak fő közege 1992-től kezdve anyanyelve lett. Magyarországon ebben az évben jelent meg a vele készült első interjú az akkor már és még ideológiamentes Élet és irodalomban; majd egymást követve láttak napvilágot könyveinek fordításai. Az 1990-es évek végén megkapta a Széchényi-díjat, majd a Stephanus-díjat. Hazai oktatási tevékenységét 2003-ig folytatta, ezt követően, súlyosbodó betegsége miatt már nem jöhetett Budapestre. 2009-ben első ízben konferenciát rendeztünk életművéről, amelyre csupán videó üzenetet küldhetett. Hosszú időn át dacolt a végső pillanattal, agóniája három napon át tartott. Halála a Virginia-beli Richmond kórházában érte 2010. július 21-én délelőtt 10 órakor, életének 90. évében.

Molnár Tamás igazi New York-i volt. Ez az a város, ahol nem lepődünk meg semmin, ahol a koszos negyedek látványa és az elérhetetlen luxus egy idő után egyaránt hidegen hagyja a szemlélőt, ahol az ortodox zsidó rabbi éppoly megszokottan lépdel az elfeketedett betonjárdán, mint a dél-amerikai bevándorló, a bevásárló középosztálybeli – vagy éppen a régi világból ideköltözött, európai professzor. Molnár Tamás is ebbe a világba tartozott a maga különösségével. Noha mindennapjait a városban élte, lakóhelye és menedéke New Yorkkal átellenben, Ridgewoodban volt, New Jersey azon részén, ahonnan kitekintve a távolban kirajzolódnak a nagyváros felhőkarcolói, az első történelmi skyline. Molnár otthona az elegáns kertváros volt, ebben is egy német orvos által építtetett, 19. századi villa. A tornyos, sokemeletes épület értéke, stílusa is kiugró, aminél csak szimbolikussága fontosabb: megjelenítette a miliőt, ahonnan Molnár Tamás érkezett, az európai építészet vonalait, hagyományos eleganciáját – szemben az amerikai nagyváros zűrzavarával. Molnár egyszerre

élt ebben a nagyvárosban és mégis egy másik világban, ami megadta neki az elkülönülés és áttekintés távlatát.

Még ennél is erőteljesebb annak üzenete, hogy élete utolsó öt évére Richmondba költözött. Az ok prózai volt: kerekesszékhöz kötve olyan lakásra volt szüksége, ahol könnyen közlekedhetett. Másrészt neje, Ildikónak a rokonsága is ebben a városban élt. Richmond az Amerikai Szövetségi Államok fővárosa volt 1861 és 1865 között. Észak és Dél polgárháborújában közismerten Dél képviselte a hagyományos életfelfogást, amely némiképp mindmáig érvényesül, míg az amerikai Északon már nyomokban sem lelhető fel. Molnár utolsó évei, mintegy felfogásának természetes gravitációját követve, ha nem is egy dél-francia vagy spanyol vidéki kúriában, de legalább az amerikai Dél jelképes városában telhettek el.

Természetesnek tűnhet, hogy Molnár Tamás haláláról, sok más fórummal ellentétben, a The New York Times nem emlékezett meg. A napilap, miközben a legkifinomultabb ízlést és látásmódot kínálja, idegenkedve tekinthetett az ideológiák, a baloldaliság éles kritikására, akinek könyvei minden jelentős amerikai könyvtárban nagy számban megtalálhatók. Azonban a tény már feltűnőbb, hogy idehaza is volt olyan népszerű napilap, amely nem tartotta érdemesnek a hírt akárcsak említeni is. E hallgatást a hazai környezet intellektuális éghajlatán csak abban az esetben vélhetjük természetesnek, ha azt is annak tartjuk, hogy ugyanazon orgánumban egymást követő korszakokban a legellentétesebb nézetek fogalmazódhatnak meg. Molnár Tamás azonban még a másik oldalról nézve is annyira kiugró tájékozottságú, oly sokfelé megfordult a világban, oly provokatív az elemzései, frappáns az angol nyelvi stílusa, hogy pusztán ezért amonnan is megkaphatta volna annak minimumát, amit megérdemel. Hiszen mely műveltséget áhító személy ne érdeklődne egy budapesti születésű író iránt, aki hosszú élete során bejárta a világot és a legellentétesebb személyiségekkel – Camutól Voegelinig, Russell Kirktől a tajvani hadsereg főparancsnokáig, Sartre-tól Tornai Józsefig – folytatott tartalmas vitát szóban és írásban? Ki ne érdeklődne korunk lázadója, az ideológiák kérlelhetetlen bírálója, a hagyományok elkötelezettje iránt, aki három nyelven fejtett ki befolyásos tevékenységet – angolul, franciául, és magyarul?

Folytassuk innen, a hallgatás falától. Van egy mentalitás, amely egyes problémákat úgy akar megoldani, hogy ignorálja őket. Az ignorancia azonban nem vezet sem tájékozottsághoz, sem tárgyilagossághoz. Tudjuk, hogy az archaikus világ képviselői is gyakran éltek az ignorálás eszközével, például a modernitás fejleményeit illetően, amelyekről mindaddig nem tűnt érdemesnek komolyan tudomást venni, amíg Garibaldi csapatai Róma alá nem értek. Tudjuk, hogy e felfogással szemben vívmánynak volt tekinthető a kiterjedt tájékozódás, az objektivitás, amely azt is megvizsgálta, amit mások erre nem tartottak érdemesnek. Sőt azt is tudjuk, hogy még a régi szocializmus is törekedett efféle objektivitásra, hiszen a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában az 1980-as évek folyamán több Molnár Tamás-könyv is beérkezett, ezeket tehát valaki számon tartotta és megvásárlásukra engedélyt adott. A rendszerváltás során nemcsak az állami vagyon jó része szívódott fel, hanem ez a mégoly kezdetleges objektivitás is. Ma már ott tartunk, hogy ha valaki nem a megkövetelt vonzódást vallja, a tökéletesen mímelt közöny falába ütközik; ha valaki a dogmákon túl keresni merészel, nem számíthat arra, hogy érdemeit akár csak észreveggyék. E körben aligha van objektív értelemben vett érdem, inkább az udvaronci odatartozás gesztusrendszere hatályos. Ez a mentalitás, mint annyi minden idehaza, a nyugati változatok szélsőséges, groteszk formáit kínálja, amelyekben

a tárgyilagosság elvész a tájjellegű sznobizmusban, amit képviselői liberalizmusnak igyekeznek feltüntetni.

Hadd ajánljak egy komoly szellemi gyakorlatot azoknak, akik az ignorancia módszertanát követik. Vegyék elő Molnár Tamás *Az értelmiség alkonya* c. könyvét (magyarul megjelent saját fordításomban 1996-ban), alaposan olvassák végig, majd írjanak róla három recenziót: egy méltatót, egy bírálót, és egy olyat, amely mind az érdemekre, mind a hibákra rámutat. Ez utóbbiban a legjobb belátásuk szerint törekedjenek arra, amit tárgyilagosságnak nevezünk. Vajon mire jutnának e személyek a gyakorlat során? Meglehet, talán a bíráló recenzió áll majd közelebb végleges felfogásukhoz. Legyen. De vajon megőrizhető lenne-e az ignorancia módszertana? Nem hiszem. Molnár Tamás tájékozottsága, érvelése, meglátásainak ereje kétségtelen. S ezzel nem azt akarom mondani, hogy nem kifogásolható; hiszen a bírálónak helye van. Ám intellektuális tisztesség kérdése, hogy ezt a negligálás vagy az alapos elemzés útján érjük-e el.

Molnár Tamás életművének legfontosabb vonása a modernitás kíméletlen kritikája. Miből táplálkozik e meggyőződése? Budapesti születésű volt, Nagyváradon nőtt fel, Brüsszelben és New Yorkban végezte tanulmányait – csupa olyan helyen, ahol a hagyományok sokféleségén túl a liberális könnyedség is érvényesült. Gondolkodásának igazi nyelve, mint ezt gyakorta említette, a francia volt, amelyen anyanyelvi kifinomultsággal beszélt. Mivel volt alkalmam könyvtárát átböngészni, elmondhatom, hogy olvasmányi köre mindenre kiterjedt: szépirodalomra, művészetekre, tudományra, vallásra, filozófiára. Honnan eredt tehát egyre makacsabb, konzervatív meggyőződése? Nyilván saját meglátásaiból, de ezen túl a tapasztalatból, amit az ő korosztálya élhetett át Közép- és Nyugat-Európában, Amerikában, majd szerte a világon. A tapasztalat lényege abban foglalható össze, hogy európai értelemben vett kultúra és civilizáció csak ott alakulhat ki, ahol erős hagyományok és intézmények léteznek; ahol a tekintély nem a haszonleső udvaroncok tapsán alapul, hanem a hagyományon, a meggyőződésen, a moralitás erején. Molnár Tamás úgy tapasztalta, hogy az igazi erény: a hősiesség, akár szóban, akár írásban, akár a köznapokban, akár a politikában. Az erény forrása a közösség, míg a közösség maga is csak az erényből táplálkozhat. E tapasztalata vezette őt a francia konzervativizmushoz, amelynek irodalmát feldolgozva jutott meggyőződéseire. Ezek között a modernitás bírálata azért szerepel a középpontban, mert felfogása szerint az emberiség jelen állapota a teljes felbomlás felé mutat, mindannak szétszórása közepette, amit a Nyugat, a kereszténység alakított ki évezredek során.

Molnár kritikai attitűdje történeti mélyelemzéssel párosult. Mint a napokban magyarul is napvilágot látó, Eric Voegelinrel folytatott levelezése megmutatja, ő még a konzervatívnak számító német történészen is túltett a modernitásra vonatkozó ítéletében. Mert míg Voegelin a modernitásban, és különösen a filozófiában egy új rend körvonalait látta felbukkanni, Molnár ezt tagadta. Nem alakulhat ki új rend intézmény nélkül, ám a modernitásnak nincsen stabil intézménye. A baloldali ideológiák, intézeteik, pártjaik nem intézmények, hanem ad hoc szerveződések, amelyek az érdekek változásával állnak össze vagy hullnak szét. Az ideológia nem más, mint a rend ellenében szerveződő erők alkalmi kifejezőmódja, amely mind formájában, mind tartalmában megváltozik, ha a pragmatikus érdekek ezt diktálják. Az ideológia – ez a marxista gyökerű műszó – már önmagában is kifejezi a valóságtól elrugaszkodott, utilitarista felfogás jellegét, amennyiben nem ismer el mélyebb igazságot, a vallást – az

igazságban csupán haszonelvű igazolási kísérletet lát. Molnár felfogását a szovjet típusú marxista csoportok története idehaza és másutt is fényesen igazolta. Egyben az is világossá válik, hogy az emberi közösség értelme a rend formájában áll és marad fenn, miközben a rend konkrét megvalósulása az intézmény.

Molnár Tamás azonban nemcsak az intézmény filozófusa volt, hanem egyben – a francia konzervativizmus egyes vonalait követve – elhantolója is. Nemcsak arról volt meggyőződve, hogy emberi élet csak az intézmény keretei között lehetséges, hanem arról is, hogy a hagyományos intézmények a világ jelen állapotában fenntarthatatlanok. Tisztán látta, hogy a tradicionális intézmény nem maradhat fenn merő reformok útján, amelyek során megpróbál alkalmazkodni a világ változásához. E téren Molnár majdnem annyira szarkasztikus tudott lenni, mint Fellini volt Róma című filmjében, ahol a megújuló katolikus egyházat neonreklámokkal díszített miseruhák modelljei mutatják be. Molnár elvetette a modernizálás ezen útjait és egyetlen megoldást tartott volna járhatónak: a hagyományos szerkezetek forradalmi visszaállítását. E visszaállítás szükségességére nézve Molnár éppoly eltökélt volt, mint az utópia ideológusai a maguk oldalán. Egy pillanatra sem kételkedett abban, hogy az emberiség mai útja, az amerikanizmus végromlásba vezet – amit oly meggyőződéssel vallott, hogy gyengébb pillanataiban még a technikailag fejletlen, de diktatórikus szovjet rendszert is jobbnak ítélte az amerikainál.

Mi, akik ez utóbbi rendszert fiatalon vagy idősebben átélhettük, bizonyosan nem fogjuk osztani Molnár meggyőződését. Ő, aki csak 1984-ben járt először a szovjet világban, Magyarországon, nem láthatott bele a rendszer diabolikus hétköznapijaiba. Nem láthatta meg, hogy ez a diabolizmus okozta a rendszerváltás kudarcát, az ország gazdasági és kulturális pusztulását, az elfogult egyoldalúság diadalát, ami az utolsó évtizedben tort ült felettünk. S noha a szovjet rendszerre nézve véleményem szerint tévedett, nem tévedett a rendszerváltás kudarcának egyes okait illetően. Molnár tizennégy éven át közvetlenül kísérhette nyomon a rendszerváltozás alakulásait és láthatta igazoltnak meggyőződéseit az intézményt szétromboló, az önérték szerint garázdálkodó mentalitás következményeiről. E meglátásairól erősebb kifejezésekkel gyakran csak szóban számolt be, míg írásaiban mindig összetetten fogalmazott.

E tapasztalatok és írásainak utolsó hullámai miatt Molnár Tamás a magyar nyelvű gondolkodás szerves része lett. E gondolkodást sokan nem létezőnek tekintik, noha alig van még egy olyan, viszonylag kicsiny ország, ahol a gondolkodás, a filozófiai tartalmú szépirodalom, s különösen a bátor, sőt vakmerő bölcselkedés ily sokfélesége alakulhatott volna ki. E nyelvi körben nemcsak a Polányiak, Lukács György vagy a későbbi baloldali gondolkodás volt képes megszólalni sajátos hangon, hanem a páratlannak mondható Hamvas Béla, az iskolás Pauler Ákos és Brandenstein Béla, vagy az úttalan utakon járó Tábor Béla, Weöres Sándor, Kodolányi János, vagy Várkonyi Nándor is. Amiképpen egészen sajátos magyar zenei világ létezik Liszt Ferentől Kurtág Györgyig és tovább, úgy létezik egészen sajátos magyar gondolkodás Hamvas Béláig, Molnár Tamásig elmenően. A kísérletezés, az archaizálás, egyben a fantasztikus, úttörő törekvések oly különleges ötvözete csillámlik fel ezekben a művekben, amely eltéveszthetetlenül ismerős még akkor is, ha az illető, akinek magyar a tájékozódási nyelve, más nyelven szólal meg. Molnár Tamás egyike e személyeknek, akik mertek gondolkodni – szemben a többséggel, a megrögzött, újabb kori dogmákkal, szemben a szerveződések új törekvésével, amely kisebbségbe kényszerítené az eltérő tájékozódásút, az objektivitásra

törekvőt, egyáltalán azt, aki bátran gondolkodik.

Molnár Tamás jelmondata a horatiusi sor lehet: *sapere aude!* Merj gondolkodni! Molnár Tamásnak volt bátorsága gondolkodni az Egyesült Államok idegen légkörében, az európai ideológia groteszk világában, és idehaza, a rendszerváltás káoszában egyaránt. Kimondhatónak látszik, hogy Hamvas Béla mellett Molnár a leginkább olvasott magyar gondolkodó. Ifjú és felnőtt, művész és szaktudós, bölcsész és technológus egyaránt kézbe veszi Molnár könyveit és több-kevesebb egyetértéssel, olykor akár kritikus fenntartásokkal is, de mégis elolvassa gondolatait.

Most, hogy eltávozott közülünk, ideje, hogy észrevegyük a gazdagságot, amelyet hátra hagyott. Ideje, hogy felhagyjunk gazdagságunk eltékozlásával. Ideje, hogy összegyűjtsük, amink van. Ideje helyreállítani az intézményt, amely ezt a munkát elvégzi – egyfelől saját becsületünk, másfelől az utódok iránti kötelességünk miatt. Ki fogja elvégezni ezt a munkát, ha a mi nemzedékünk is tétlen marad?

Mezei Balázs

(Eredeti megjelenés: Magyar Nemzet, 2010. aug. 7.)

Főbb művei

Bernanos: his political thought and prophecy. 1960.
The decline of the intellectual. 1961; magyarul Az értelmiség alkonya, 1996.
The future of education. Foreword by Russell Kirk. 1961.
The two faces of American foreign policy. 1962.
Africa; a political travelogue, by Thomas Molnar. 1965.
L'Afrique du Sud. 1966.
South West Africa; the last pioneer country. 1966.
Spotlight on South West Africa. 1966.
Utopia, the perennial heresy. 1967; magyarul Utópia. Örök eretnokség, 1992.
Ecumenism or new reformation? 1968.
Sartre: ideologue of our time. 1968.
The counter-revolution. 1969. (Az ellenforradalom)
La gauche vue d'en face. 1970.
The American dilemma, a consideration of United States leadership in world. 1971.
Nationalism in the space age; five lectures given by Thomas Molnar. 1971.

God and the knowledge of reality. 1973; magyarul Filozófusok istene, 1996.
L'Animal politique : essai. 1974.
Authority and its enemies. 1976.
Le socialisme sans visage : l'avènement du tiers modèle. 1976.
Dialogues and ideologues. 1977.
Christian humanism : a critique of the secular city and its ideology. 1978.
Le modèle défiguré : l'Amérique de Tocqueville á Carter. 1978.
Politics and the state : the Catholic view. 1980.
Theists and atheists : a typology of non-belief. 1980.
Le Dieu immanent : la grande tentation de la pensée allemande. 1982.
Tiers-Monde : idéologie, réalité. 1982.
L'éclipse du sacré : discours et réponses. 1986. Alain de Benoist-val közösen.
The pagan temptation. 1987.
Twin powers : politics and the sacred. 1988; magyarul A hatalom két arca: politikum és szentség, 1992.
The Church, pilgrim of centuries. 1990; magyarul: Az Egyház, évszázadok zarándoka, 1997.
L'Europe entre parenthésés. 1990.
Philosophical grounds. 1991.
L'americanologie. Le triomphe du modčle planétaire? 1991.
L'hégémonie libéral, 1992; magyarul A liberális hegemonía, 1992.
The emerging Atlantic culture. 1994.
Archetypes of thought. 1996.
Filozófusok istene. 1996.
Return to philosophy. 1996.
Du mal moderne (1996)
A modernség politikai elvei, 1998.
A Magyar Szent Korona és a szentkorona-tan az ezredfordulón (szerkesztette Tóth Zoltán József)
Századvégi mérleg : válogatott írások. 1999.
A pogány kísértés. 2000.
Moi, Symmaque - Én, Symmachus 2000.
Igazság és történelem 2000.
Beszélgetések életről és halálról (Hankiss Elemérrel) 2000.
Rend és teremtés, 2001.
A gondolkodás archetípusai, 2001.
Bennünk lakik-e az Isten? 2002.
Teizmus és Ateizmus, 2002.
Válogatás a Magyar Nemzetnek és az asztalfióknak írt publicisztikákból, 2002.
A beszélő Isten. 2003.
A jobb és a bal: tanulmányok. 2004.

(Forrás

Hermann Péter: Ki kicsoda 2002 CD-ROM, Biográf Kiadó ISBN 963 8477 64 4)

